

Színlelt szerződés a bíróság előtt

I. Bevezetés

Dolgozatomban a színlelést és a színlelés megállapítására irányuló keresetet szeretném bemutatni. Véleményem szerint ez a két jogintézmény elválaszthatatlan, nem beszélhetünk színlelésről, azaz a felek közötti valódi jogviszony eltitkolásáról anélkül, hogy ne mutalnánk be azt a keresetet is, amelynek célja a színlelésben részt vevő felek által létrehozott "jogi hazugság" leleplezése. A dolgozat a színlelés és az azt leleplezni hivatott kereset köré épül. A színlelés vizsgálata során bemutatom a színlelés alapelveit, a színlelés érvényességi kellékeit, illetve a színlelés osztályozását. A színlelés mint jogintézmény bemutatása után a színlelési keresetet is ismertetem, kitérve többek között a következő szempontokra: hogyan lehet színlelési keresetet indítani, melyek a színlelési kereset elfogadhatóságának feltételei, illetve a bírósági határozat ellen benyújtott színlelési kereset speciális jellemzőit.

1. Jogszabályok alakulása

Az 1864-es Román Polgári Törvénykönyvben a színlelés szabályozása meglehetősen homályos volt. A törvénykönyv csak egy cikket szentelt ennek az intézménynek, egészen pontosan az 1175. cikket, amely a következőképpen szólt: "A nyilvános jogügyletet módosító palástolt aktus csak a szerződő felek és általános jogutódjai között fejt ki joghatást; az ilyen aktusnak más személyekkel szemben semmilyen hatása nem lehet." ¹

A régi jogszabály túl sok értelmezési lehetőséget hagyott. Kétséges volt, hogy a színlelés összeegyeztethető-e az egyoldalú jogügylettekkel, a nem vagyoni jogügylettekkel, illetve, hogy a felek hitelezői között felmerülő jogvitákat hogyan kell rendezni stb. A 2011-es jogalkotó választ adott a felmerülő kérdések többségére, tulajdonképpen a szakirodalmi álláspont törvényi szintre emelésével.²

¹Codul civil din 26 noiembrie 1864, publicat în M.Of. nr. 271 din decembrie 1864

²<https://www.juridice.ro/236434/simulatie-comparatie-sintetica-intre-reglementarea-din-codul-civil-de-la-1864-si-ce-a-din-noul-cod-civil.html> (hozzáférés: 2022.04.29.)

2. A színlelés meghatározása

A 2009. évi 287. törvény a Polgári törvénykönyvről, újra-közzétéve a Hivatalos Közlöny 2011. július 15.-i, 505. számában (továbbiakban RPTk.) a színlelés intézményét már 6 cikkben szabályozza, de egyik sem tartalmaz definíciót, viszont a szakirodalomban számos meghatározást azonosíthatunk³. Általános meghatározásként azt mondhatjuk, hogy a színlelés egy olyan összetett jogi művelet, amely két jogi aktus egyidejű meglétét feltételezi, az egyik nyilvános ugyan, de nem tükrözi a felek valódi akaratát, a másik palástolt és megfelel a felek szerződési szándékának, e két aktust a színlelésre vonatkozó akaratmegegyezés köti össze, azaz a felek azon szándéka, hogy elfedjék a közöttük fennálló valódi jogviszonyt.

II. A színlelés általános bemutatása

1. A színlelés alapelvei

A szakirodalom⁴ 6 alapelvet határozott meg, amelyek a színlelés intézményét vezérlik, ezeket szeretném a következőkben bemutatni. Az első a felek valódi akaratának elve, amely szerint a palástolt jogügylet a színlelésben részt vevő felekkel szemben joghatást vált ki, hiszen a palástolt jogügylet az ami a felek valódi akaratát tartalmazza. Ez az elv nyilvánvalóvá teszi, hogy a felek célja a közöttük létrejött jogügylet elfedése, nem pedig annak módosítása. A második a látszat tiszteletben tartása, ez az alapelv biztosítja a jóhiszemű harmadik felek védelmét, amely védelemre szükségük is van, hiszen ők mit sem tudnak a palástolt jogügylet létezéséről, számukra csak az álügylet lesz mérvadó. Ebből az alapelvből vezethetjük le azt is, hogy harmadik felekkel szemben a palástolt jogügylet nem érvényesíthető. A harmadik a jogi valóság megduplázása, mivel a palástolt és az álügylet más más jogi valóságot mutat. Színlelés esetén el kell különíteni egymástól két együttesen létező jogi valóságot, egyiket a palástolt jogügylet hozza létre és (főszabály szerint) csupán a felek számára létezik, a másikat pedig az álügylet, amely a harmadik felekkel szemben is létező valóság. Ez a két jogi valóság egymással párhuzamosan él

³ Vasilescu P., Drept civil. Obligații, Ed. Hamangiu, 2012, București. 490. o.; I.-M. Radu, E. Lupan, Teoria generală a obligațiilor civile, Ed. Lumina Lex, 2008, București, 114. o.; Pop L., Popa I.-F., Vidu S.-I., Tratat elementar de drept civil. Obligații, Ed. Universul Juridic, 2012, București. 217. o.

⁴ Adam I., Adam A.-R., Codul civil. Cartea a V-a. Despre obligații. Titlurile I-VIII (art. 1164-1649). Comentarii și explicații, Ed. C.H. Beck, 2016, București. 433-434. o.

és annak függvényében "választunk" közülük, hogy éppen kire fog joghatást kifejeíteni. A negyedik a színlelés jogszerűsége, vagyis a színlelés nem tekinthető jogszerűtlennek, pusztán csak palástolt jellegéből fakadóan. Az RPtK.-ban nem találunk egyetlen olyan rendelkezést sem amely vélelmezné a színlelés jogszerűtlenségét, tehát azt minden esetben az eljárásjogi törvényeknek megfelelően kell bizonyítani. Az ötödik pedig a színlelés semlegessége, mely szerint a színlelés részét képező jogügyletek érvényességét nem változtatja meg a színlelés, tehát ha a színlelés a törvényes előírások betartásával jött létre akkor az nem tekinthető semmisnek csak azért mert a felek valódi akarata rejtve van. Az utolsó pedig a palástolt ügylet harmadik felekkel szembeni érvényesíthetatlensége, mely szerint harmadik felekkel szemben a palástolt jogügylet nem érvényesíthető, harmadik felek szabadon figyelmen kívül hagyhatják ezen jogügylet létezését, főleg mivel ők főszabály szerint nem is tudnak annak létezéséről.

2. Érvényességi kellékek

2.1. A palástolt ügylet és az álügylet

Mint bármely más jogügyletnek úgy a palástolt aktusnak és a színlelt aktusnak is bizonyos érvényességi feltételeknek kell eleget tenniük. Mindkét jogügyletnek meg kell felelnie a jogügyletekkel szemben támasztott valamennyi követelménynek, azaz a feleknek cselekvőképességgel kell rendelkezniük, akaratnyilatkozatukat szabadon, akarathibától mentesen kell kifejezniük, a szerződés tárgyának meghatározottnak és jogszerűnek kell lennie, a szerződés céljának pedig jogszerűnek és erkölcsösnek kell lennie.

A palástolt jogügylet az az aktus, amely a felek valódi akaratát tartalmazza, általában a felek színlelésre vonatkozó megállapodásával együtt. Különbséget tehetünk a palástolt aktus szűk, (amely nem tartalmazza a színlelésre vonatkozó akaratmegegyezést) illetve tág (amely tartalmazza azt) értelemben vett jelentése között⁵. A palástolt jogügylet tartalma harmadik felek előtt rejtve marad, a jogügylet csak a felek között vált ki joghatást, mivel tulajdonképpen csak ők tudnak annak megkötéséről és mivel a palástolt jogügylet tartalmazza a felek valódi akaratát. Amint azt már említettem, a palástolt aktusnak a jogügylet érvényes létrejöttéhez szükséges valamennyi jogi feltételnek eleget kell tennie⁶, azonban nem kell teljesítenie sem a formai, sem a

⁵ F.-A. Baías, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei i.m. 1432. o.

⁶ L. Pop, I.-F. Popa, S.-I. Vidu, i.m. 171. o.

nyilvánossági feltételeket, ezért elegendő, ha a palástolt aktus a felek közötti megállapodásként jön létre⁷ (nem ölt írásos alakot). A jogügylet magán, illetve közokirati formában való megkötése csupán egy lehetőség. Ugyanis a jogügylet írásos formában történő megkötésének kötelezettség sértené a palástolt jogügylet rejtett jellegét. Ez nem jelenti azt, hogy a palástolt aktust nem lehet írásba, magán vagy közokirati formába foglalni, illetve az adóhatóságnál történő nyilvántartásba vétele sem sérti titkos jellegét.⁸

De mi van akkor, ha a palástolt aktust a tanúk azért írták alá, hogy később egyszerűbb legyen a szerződésben foglaltak bizonyítása? A szakirodalomban⁹ fellelhető az a vélemény mely szerint a palástolt aktus tartalmát a feleken kívül senki más nem ismerheti, azonban a Kolozsvári Fellebbviteli Bíróság a 2110/R/2008. sz. határozatában megállapította, hogy "az aktus palástolt jellege nem abból fakad, hogy kizárólag a felek ismerik azt, hanem abból, hogy létezése az érdekelt harmadik felek előtt rejtve marad"¹⁰. Véleményem szerint nem értelmezhető a palástolt aktus titkos jellegének megsértéseként az a tény, hogy egy személy tanúként aláírta a palástolt jogügyletet annak érdekében, hogy megkönnyítse a jogügylet megkötésének és tartalmának esetleges bizonyítását. A fent említett ok mellett szeretném hangsúlyozni, hogy a színlelés bizonyítása valódi kihívást jelenthet a felek és harmadik felek számára, így egy ilyen könnyítés igen hasznosnak bizonyulhat. Ha azonban a palástolt aktust az álügyletben is megemlítik, annak titkossága egyértelműen sérül.¹¹ Következésképpen, a színlelés csak akkor érvényes ha az álügylet maga nem utal a palástolt ügyletre. Az ítélkezési gyakorlat¹² azt mutatja, hogy a rejtett jogügylet palástoltsága ténybeli körülmény, amelynek értékelése a bíróság feladata.

2.2. Egyidejűség

A színlelés fennállásához szükséges, hogy a palástolt jogügylet egyidejűleg érvényesen létezzen az álügylettel¹³. Az egyidejűség időbeni egyidejűséget jelent, ezért a palástolt jogügyletnek (valójában a színlelésre vonatkozó megállapodásnak) érvényesen kell léteznie az álügylet megkötésének időpontjában,¹⁴ a feltétel akkor teljesül, ha a palástolt jogügylet megelőzi az

⁷ i.m. 170. o.

⁸ uo.

⁹ M.-N. Costin, C.-M. Costin, *Condițiile...* i.m. p. 91

¹⁰ Curtea de Apel Cluj, decizia nr. 2110/R/2008 *apud* M.-N. Costin, C.-M. Costin, *Condițiile....m.*, 89. o.

¹¹ I. Adam, A.-R. Adam, i.m. 441. o.

¹² Judecătoria Cluj-Napoca, Secția Civilă, sentința civilă nr. 3598/2018,

¹³ F.-A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei i.m. p. 1433

¹⁴ M.-N. Costin, C.-M. Costin, *Condiții....* i.m., 91. o.

álügyletet, vagy legalábbis azzal egyidejűleg kerül megkötésre¹⁵. Nem szabad összekeverni a jogügyletet mint *negotiumot* és a jogügyletet mint *instrumentumot*. A *negotium* magát a jogügyletet jelenti, az *instrumentum* pedig az akaratnyilatkozat írásos formáját. Esetünkben tehát a jogügylet mint *negotium* egyidejűsége érdekel bennünket, az egyidejűség követelménye akkor is teljesül, ha az azt bizonyító okirat később került kiállításra. A feltétel azonban nem teljesül, ha az álügylet megelőzi a palástolt ügyletet, kivéve, ha a színlelésre vonatkozó akaratmegegyezés az álügylet megkötése előtt vagy azzal egyidejűleg jött létre.¹⁶

2.3. A színlelésre vonatkozó akaratmegegyezés

A következő követelmény a színlelésre vonatkozó akaratmegegyezés, amely a felek közös színlelési szándékát jelenti. Ez a színlelés egyik lényegi eleme, e nélkül nem beszélhetünk színlelésről, csupán egymást követő akaratnyilatkozatokról. Ezt legkésőbb a palástolt jogügylet megkötésekor kell kifejezésre juttatni. A színlelésre vonatkozó akaratmegegyezés a felek akaratszabadságának megnyilvánulása¹⁷. A színlelés létrejöttéhez elegendő a pusztán tény, hogy két személy között akaratmegegyezés jön létre egy jogi aktus létrejötte céljából (az álügyletre esetlegesen vonatkozó tartalmi és formai feltételek teljesülése mellett).

A palástolt jogügylet általában a palástolt és az álügylet közötti különbséget tartalmazza a színlelésre vonatkozó akaratmegegyezés mellett, de abszolút színlelés (fiktivitás) esetén a palástolt aktus csak a színlelésre vonatkozó akaratmegegyezést tartalmazza¹⁸, mert a palástolt aktus és az álügylet közötti "különbség" a színlelt aktus nem léteiben áll. Abban az értelemben, hogy a felek között valójában nem jön létre szerződéses kapcsolat, mivel a palástolt aktus kimondja, hogy az álügylet semmilyen jogi kötőerővel nem bír a felek tekintetében. Tehát az álügylet megsemmisítése a színlelésre vonatkozó akaratmegegyezéssel is teljesíthető.

3. A színlelés osztályozása

Ami a színlelés osztályozását illeti, rá kell mutatnom, hogy a szakirodalom túlnyomó többsége egyöntetű, de néhány eltérő véleményt is fellelhető. A legvitatottabb kérdés a képviselő nélküli

¹⁵ F.-A. Baiaș, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei i.m. 1432. o.

¹⁶ M.-N. Costin, C.-M. Costin, *Condiții...* i.m., 92. o.

¹⁷ I. Adam, A.-R. Adam, i.m. 437. o.

¹⁸ F.-A. Baiaș, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei i.m. 1432. o.

megbízás minősítése; a kérdés az, hogy a képviselő nélküli megbízás a színlelés egyik formája-e vagy sem. Ezzel a kérdéssel a szubjektív relatív színlelés vizsgálatakor fogok bővebben foglalkozni.

3.1. Abszolút színlelés (fiktivitás)

Abszolút színleléssel élve a felek a valóság teljes eltakarására törekednek, a palástolt jogügylet tulajdonképpen megsemmisíti az álügyletet, a felek a palástolt jogügyletben kijelentik, hogy az álügyletnek nincs számukra semmilyen jogi értéke¹⁹. Abszolút színlelés esetén az álügylet nem egy másik szerződést takar, hanem csak azt a tényt, hogy a színlelésben részt vevő felek között valójában nincs semmilyen szerződés²⁰. Tehát a szerződő felek között nem jön létre szerződéses kapcsolat. Az abszolút színlelésre példa lehet az a helyzet, amikor a színlelt szerződés egy adás-vétel, míg a palástolt szerződésből kiderül, hogy a felek valójában nem akarnak szerződést kötni, így a palástolt szerződés a felek közötti színlelt szerződés minden hatását megsemmisíti.²¹

Bizonyos szakirodalmi álláspont szerint az abszolút színlelés egyetlen esete a fiktivitás, és egyes szerzők²² nem is beszélnek abszolút színlelésről, hanem csak a fiktivitásról mint a színlelés egyik formájáról. Véleményem szerint az abszolút színlelés és a fiktivitás szinonimák, mivel azonos jog intézmények leírására használják őket.

3.2. Relatív színlelés

Az abszolút színleléssel ellentétben a relatív színlelés több alkategóriára osztható. A relatív színlelés minden formájára igaz, hogy célja és hatása a valóság részleges elfedése. Ezért ebben a helyzetben a palástolt szerződés módosítja a színlelt szerződést, de nem "semmisíti meg" azt. A színlelt szerződés a szerződő felekre olyan mértékben gyakorol hatást, amilyen mértékben az összeegyeztethető a palástolt szerződéssel.

A színlelés vonatkozhat a szerződés tárgyának, egyes kikötéseinek vagy akár az egyik szerződő fél személyének megváltoztatására. Az objektív relatív színlelés a szerződés jogcímének vagy

¹⁹ Costin M.-N., Costin C.-M., *Condițiile necesare pentru existența simulației*, Pandectele Române, nr. 10/2010. 90. o.

²⁰ P. Vasilescu, 2019. *Simulația în acțiune-număr de iluzionism*, Studia universitatis Babeș-Bolyai Iurisprudentia, nr. 1/2019, 11-12. o.

²¹ L. Pop, I.-F. Popa, S.-I. Vidu, i.m. 223. o.

²² M.-N Costin, C.-M. Costin,, i.m. 90. o.

bizonyos kikötéseinek álcázásában áll. Az objektív relatív színlelés lehet teljes vagy részleges. A teljes objektív színlelés a palástolt szerződés jogcímének elfedésében áll. Például, egy ajándékozási szerződést (palástolt szerződés) adásvételi szerződésnek (álügylet) álcáznak.

A részleges objektív színlelés a szerződés adott kikötésére vonatkozik²³. A palástolt szerződés például egy adásvételi szerződés, amelyben az eladó 20.000 lejért ad el egy autót, míg a palástolt szerződés 25.000 lejben határozza meg az autó árát.

A szubjektív relatív színlelés a relatív színlelés másik formája. A szubjektív relatív színlelés elrejtí az egyik szerződő fél személyazonosságát. A palástolt szerződésben egy személy jelenik meg félként, de a színlelt szerződésben már egy másik személy. Például a színlelt adásvételi szerződés X (eladó) és Y (színlelt vevő) között, a palástolt szerződés pedig X (eladó) és Z (valódi vevő) között jön létre.

Felmerül azonban a kérdés: létezhet-e szubjektív relatív színlelés akkor is, ha a harmadik fél nem tud a színlelés létezéséről? A válasz fontos. Ha a válasz nemleges, akkor a szubjektív relatív színlelés kategóriája csak egy elemet tartalmaz, azaz a személyek közbeiktatásával történő színlelést. Ha azonban a válasz igenlő, akkor a képviselő nélküli megbízás is ebbe a kategóriába kerül a személyek közbeiktatásával történő színlelés mellé. Az joggyakorlatban²⁴ az az elképzelés alakult ki, mely szerint a tény, hogy mindhárom személynek tudomása van a színlelésről, csupán a színlelés jellegéből következik és nem képezi annak lényegi elemét. Ezért nem zárhatjuk ki egy olyan szubjektív relatív színlelés létezését sem, amelyben a három érintett személy közül csak kettőnek van tudomása a színlelésről, ami a képviselő nélküli megbízás jogintézményére emlékeztet.²⁵

III. fejezet. A színlelés megállapítására vonatkozó kereset

A színlelés megállapítására vonatkozó keresetet, egyszerűbben színlelési keresetnek is hívhatjuk. Célja a valóság és a jogi látszat összhangba hozása, más szóval a színlelés leleplezése.

²³ F.-A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, Noul Cod civil. Comentariu pe articole, Ediția a 3-a, Ed. C.H. Beck, 2021, București.1435. o.

²⁴ Judecătoria Cluj-Napoca, Secția Civilă, sentința civilă nr. 3598/2018, <http://www.rolii.ro/hotarari/5b954ffbe49009dc1600023c> (hozzáférés: 2022.04.29.).

²⁵ F.-A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei i.m. p. 1435

1. A színlelés megállapítására irányuló kereset tekinthető önálló keresetnek?

A román szakirodalom többsége szerint igen, a színlelés megállapítására irányuló kereset igen is önálló kereset, de vannak ellentétes vélemények is. A szakirodalomban²⁶ megfogalmazódott egy olyan álláspont, mely szerint a színlelési kereset nem önálló kereset, hanem csak egy másik kereset befogadásának előfeltétele²⁷. Különösen azért, mert a színlelési keresetnek nincs funkcionális önállósága, hiszen, a felek nem a jogi hazugság feltárása, hanem a színleléssel sértett jog érvényesítése, érdekében indították a keresetet²⁸. A jogügylet érvénytelenítése sem tekinthető a színlelés nyilvánosságra hozatalának közvetlen következményének, hanem csak a pernyertes fél jogainak érvényesítésének. Például, ha az általános jogutód a túlzott mértékű ajándékozás csökkentése iránti keresettel egyidejűleg színlelési keresetet is indított, és ennek következtében a palástolt aktus vele szemben (a hagyaték fenntartott részének határain belül) érvénytelenné válik, az érvénytelenség a hagyaték fenntartott részére vonatkozó jogi rendelkezések megsértésének, és nem a palástolt aktus mindenki vel szembeni nyilvánosságra hozatalának következménye. Különösen azért, mert a színlelési kereset elfogadhatósága a marasztalási kereset elfogadhatóságától függ, mivel csak ezen kereset elfogadása esetén tudja majd a felperes színlelési keresetindításra vonatkozó érdekét igazolni.

Egy másik szakirodalmi álláspont szerint²⁹, valóban a legtöbb esetben a színlelés megállapítására irányuló keresetet nem önmagában indítják, azonban ettől függetlenül önállóan is indítható. Ha például a látszólagos adós nem biztosított hitelezője színlelési keresetet indít annak bizonyítására, hogy egy adott vagyontárgy (a színlelés származtatott tárgya) soha nem hagyta el az adós vagyont. A hitelezőnek pedig érdekében állhat ezt bizonyítani, hiszen így a kérdéses vagyontárgyból is kérheti kielégítését. Véleményem szerint, ha találunk egyetlen olyan esetet is amelyben egy színlelési kereset önállóan indítható és a bíróság helyt adhat neki, akkor az a kereset önálló keresetnek tekinthető, még akkor is, ha a legtöbb esetben egy másik kereset együtt indítják.

²⁶ P. Vasilescu, Simulation... i.m., 5. o.

²⁷ i.m., 36. o.

²⁸ https://drept.unibuc.ro/dyn_doc/publicatii/revista-stiintifica/Grapa%20Alin.pdf (hozáférve 29.04.2022)

²⁹ uo.

A színlelés autonóm jellege saját tárgyából és céljából ered³⁰. A színlelési kereset tárgya a szerződő felek azon jogának védelme, hogy (akár az állam kényszerítő erejével) kényszerítsék a palástolt jogügyletben vállalt kötelezettségek teljesítését a teljesítést megtagadó féltől, vagy adott esetben a jóhiszemű harmadik felek azon jogának védelme, hogy figyelmen kívül hagyják a palástolt jogügylet és csak a látszólagos jogügylet által létrehozott jogi helyzetet vegyék figyelembe. A színlelési kereset célja a "jogi hazugság" leleplezése, a palástolt jogügylet nyilvánosságra hozatala, vagyis a megkötött jogügylet színlelt jellegének megállapítása.

2. szakasz: A színlelési kereset osztályozása

Mint minden más kereset, a színlelési kereset is több eljárési szempont szerint osztályozható. A színlelési kereset megállapítási kereset, mivel célja nem a felek közötti jogviszonyok megváltoztatása, hanem a felek közötti valós jogviszony megállapítása, más szavakkal élve, a bíró feladata ebben a típusú eljárásban valamely jog meglétének vagy hiányának a megállapítása.

Könnyen megállapíthatjuk, hogy a színlelési kereset vagyoni vagy nem vagyoni jellegű, mivel a jogalkotó az RPt. 1294. cikkében tisztázta számunkra, hogy a nem vagyoni jogügyletek nem képezhetik színlelés tárgyát, idézve „a színlelésre vonatkozó rendelkezéseket nem kell alkalmazni a nem vagyoni jellegű jogügyletek esetében”. Ez persze nem azt jelenti, hogy a felek ne színlelhetnének nem vagyoni jogügyleteket, csupán azt, hogy ezek a jogügyletek megtámadhatónak vagy éppen semmisnek minősülnek majd. Ennek következtében a színlelési keresetnek mindenképpen vagyoni jellegű keresetnek kell lennie. Tehát a színlelési kereset esetében az igazolt érdekeltségnek is anyaginak kell lennie, az erkölcsi érdekeltség bizonyítása nem elégséges³¹.

Továbbá a színlelési kereset kötelmi keresetnek minősül, a felperes egy kötelemből fakadó követelés érvényesítésére törekszik. A felek között a követelési jog a palástolt jogügyletre való hivatkozás jogában áll, a harmadik felek között pedig a harmadik fél azon jogában, hogy a palástolt aktust figyelmen kívül hagyja, vagy szükség esetén hivatkozzon rá, ha érdekei ezt megkívánják.

³⁰ F.-A. Baias, Acțiunea în simulație, Revista Română de Drept Privat, nr. 4/2018, 215. o.

³¹ M. Cocor, Acțiune în simulație. Excepția lipsei de interes, Revista Română de Jurisprudență, nr. 3/2020. 60. o.

A színlelési kereset jogbiztonsági intézkedésnek is tekinthető, mivel abszolút színlelés esetén célja annak megállapítása, hogy a színlelés származtatott tárgyát képező dolog soha nem hagyta el a látszólagos elidegenítő vagyonát, és nem arra, hogy az adott dolgot a látszólagos elidegenítő vagyonába visszahelyezze³². Abszolút színlelés ellen benyújtott színlelési kereset esetén a bíróság megállapíthatja, hogy a szerződés származtatott tárgya valójában sosem hagyta el a látszólagos eladó vagyonát, aminek következtében a látszólagos eladó hitelezői kérhetik követelésük kielégítését az említett vagyontárgyból is.

3. A színlelés megállapítására irányuló kereset célja

A színlelési kereset olyan eljárási eszköz, amellyel a felek (vagy adott esetben harmadik felek) a közöttük fennálló valódi jogviszony feltárására törekszenek. A színlelési kereset révén a felperes a palástolt jogügylet létezésének és tartalmának megállapítására, és általában annak az álügylet helyett történő alkalmazására törekszik, de elképzelhető olyan eset is, amelyben a keresetet benyújtó személy a palástolt jogügylet felbontását vagy annak semmissé nyilvánítását kéri. Ilyen esetekben a színlelési keresetet egy semmisségi keresettel együtt szokták indítani. Színlelési keresettel együtt gyakran indítanak a túlzott ajándékozások csökkentésére irányuló kereset is, továbbá elállási vagy felmondási keresettel is társulhat.³³ Abszolút színlelés esetén, ha a látszólagos megszerző később elidegenítette a színlelés származtatott tárgyát képező ingatlant, a látszólagos elidegenítő a színlelési keresettel együtt indíthat jogalap nélküli gazdagodás iránti keresetet is.³⁴

4. Színlelési keresetindítás

Ki indíthat a színlelés megállapítására irányuló keresetet? Általános szabályként megállapítható, hogy a bíróság előtti keresetindítás joga azt a személyt illeti meg, aki megfelel a következő feltételeknek: perképes, perbeli legitimációval rendelkezik, követelést fogalmaz meg és a keresetindításra vonatkozó érdekeltségét igazolja.

³² F.-A. Baias, Simulation..., i.m., 212. o.

³³ L. Pop, I.-F. Popa, S.-I. Vidu, i.m. p.177

³⁴ P. Vasilescu, Simulation... i.m., 17. o.

4.1. Perbeli legitimáció

A felek perbeli legitimációja a 2010. évi 287. törvény a Polgári eljárásjogi törvénykönyvről (továbbiakban Pejtk.) 36. cikke szerint nem más mint "azonosság a felperes és a peresített jogviszony jogosultja valamint az alperes és a peresített jogviszony kötelezettje között". A színlelés révén peres jogviszony keletkezhet a színlelésben részt vevő felek között, illetve az egyik fél és egy harmadik fél között, vagy akár harmadik felek között is, ha az egyikük a palástolt jogügylet, a másikuk pedig az álügylet érvényességére hivatkozik³⁵. Az első esetben az egyik szerződő fél hívja perbe szerződő társát, ha ez utóbbi megtagadja a palástolt jogügyletben vállalt kötelezettségei teljesítését. Például ha a felek adásvételi szerződésként álcáztak egy ajándékozási szerződést és a kötelezett nem teljesít, a jogosult pert indíthat ellene, melyben a palástolt szerződésben foglaltak teljesítését kéri.

A második esetben két tényállást kell megkülönböztetni, az első szerint a szerződő fél egy harmadik személlyel szemben fogalmaz meg követelést. Például egy adásvételi szerződés abszolút színlelése esetén, ha a látszólagos megszerező hitelezői a színlelés származtatott tárgyának végrehajtását kéri saját követeléseik kielégítése végett, a látszólagos elidegenítő hivatkozhat velük szemben a palástolt szerződésre. A szakirodalom egy része³⁶ szerint a kereset csak akkor fogadható el, ha a harmadik fél rosszhiszemű volt, ellenkező esetben a palástolt jogügylet nem lesz vele szemben érvényesíthető. Az előbbi vitató álláspont³⁷ szerint, az érvényesség nem keverendő össze a kereset elfogadhatóságával, tehát attól még, hogy a palástolt szerződés nem érvényes a jóhiszemű harmadik felekkel szemben, nem bizonyos, hogy maga a kereset sem lesz elfogadható. A második feltevés szerint egy harmadik fél, az egyik szerződő féllel szemben (vagy akár mindkettővel szemben) indít keresetet, ez a jogi művelet valójában " az eljárás jogi kifejeződése a harmadik felek azon jogának, hogy érdekük függvényében hivatkozzanak vagy a palástolt vagy pedig az álügyletre"³⁸, nyilvánvalóan ez a választási lehetőség csak akkor áll fenn, ha a szóban forgó harmadik fél jóhiszemű volt. A rosszhiszemű harmadik fél csak a színlelésben részes felekkel szemben hivatkozhat a palástolt jogügyletre.

³⁵G. Chivu, *Simulația în teoria și practica dreptului civil*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2001, p.100

³⁶F.-A. Baias, *Simulation....*, 216. o.

³⁷F.-A. Baias, *Action....* 4/2018., 224. o.

³⁸*ibid.* 225. o.

4.2. Érdekeltség igazolása

Az érdeknek meghatározottnak, jogszerűnek, személyesnek, a perindításkor már megszületettnek és még időszzerűnek kell lennie.³⁹ Az érdekelttség akkor minősül meghatározottnak, ha a kereset benyújtásával elérni kívánt haszon egy konkrét haszon, az absztrakt, elvont haszon igazolása nem elegendő a kereset elfogadhatóságához. Az érdek akkor személyes, ha az említett konkrét haszon a követelést benyújtó személyt magát érinti. Az érdek akkor tekinthető megszületettnek és időszzerűnek, ha a személyt kár érné, ha nem indítana azonnal keresetet⁴⁰. A szakirodalomban⁴¹ megjegyezték, hogy az érdekelttségnek jogi érdekelttségben kell állnia. Tehát a felek akkor indíthatnak színlelési keresetet ha a palástolt jogügylet végrehajtását vagy felbontását kérik.⁴² A felperes érdekelttségét főszabály szerint a színlelési keresettel együtt, vagy esetleg az azt követően benyújtott marasztalási kereset elfogadhatóságának függvényében vizsgáljuk, mert ha a megállapítási keresetünket esetlegesen követő marasztalási kereset nem elfogadható, például ha az már elévült, akkor a felperes érdekelttsége sem igazolható, tehát ebben az esetben a színlelési kereset érdekelttség hiányában elutasítandó. Előfordulhatnak azonban olyan különleges esetek is, amikor a színlelési kereset elfogadhatósága nem függ egy másik kereset elfogadhatóságától, például ha a látszólagos adós nem biztosított hitelezője színlelési keresetet indít annak bizonyítása érdekében, hogy egy adott vagyontárgy (a színlelés származtatott tárgya) soha nem került ki az adós vagyonából. Következésképpen, az érdekelttséget ténykérdésként értelmezhetjük, amelynek fennállását a bíró eseti alapon fogja értékelni.⁴³

Követelés megfogalmazása

A követelés megfogalmazása azt jelenti, hogy "egy személy olyan polgár jogi jogosultságot vagy egy olyan érdeket tár a bíróság elé, amelynek védelme érdekében bírósághoz kell fordulnia"⁴⁴. A kérelemnek egyszerre 4 feltételnek kell eleget tennie. Ezek a feltételek a következők: a kérelem egy törvényesen elismert jogosultság vagy törvényes érdek védelemére kell irányuljon, nem lépheti át a követelés törvényi és természeti határait, a keresetindítás pillanatában léteznie kell és a felperesnek jóhiszeműnek kell lennie. Megállapítási keresetek esetében nem merül fel

³⁹ G. Boro, M. Stancu, Drept procesual civil, Ediția a 3-a, Ed. Hamangiu, 2006, 36. o.

⁴⁰ *ibid.* 44. o.

⁴¹ M. Cocor, *i.m.* 2/20 p. 61

⁴² P. Vasilescu, Simulația... *i.m.*, p. 11.

⁴³ F.-A. Baias, Action...*i.m.*, 223. o.

⁴⁴ G. Boro, M. Stancu, *i.m.* 34. o.

teljesítendő kritériumként a kérelem aktualitása, tehát, esetünkben nem vizsgáljuk, hogy a keresetindítás pillanatában éppen létezik-e a törvényesen elismert jogosultság vagy érdek. A szakirodalom⁴⁵ álláspontja szerint a színlelési kereset esetén a felperes személyétől függetlenül ez a jogosultság "a látszat leleplezésének és a valóság nyilvánosságra hozatalának jogában áll."⁴⁶

5. Bíróági határozat hatásai

A szakirodalomban két nézetet azonosíthatunk a színlelési keresettel kapcsolatban hozott bíróági határozat joghatásairól. Egyik álláspont⁴⁷ szerint amennyiben a bíróság helyt ad a keresetnek "az álügylet átalakul és átveszi a felek palástolt jogügyletben kifejezett valódi akaratának megfelelő tartalmat." Ez a korrekció akkor nagyon fontos, ha a palástolt szerződés megkötése valamilyen alaki formához kötött (pl. ingatlan adásvétele), és a felek ezt a színlelésre való tekintettel nem tartották tiszteletben. Ebben az esetben a palástolt adásvételi szerződés önmagában nem képes a tulajdonjog átruházását előidézni, csak a színlelt szerződéssel együtt, ezért "a két aktus kölcsönösen összefonódik, és a körülmények erejénél fogva egymást kiegészítve együtt él"⁴⁸. Egy másik szakirodalmi álláspont szerint⁴⁹ a színlelési keresettel kapcsolatban hozott bíróági határozatnak egyetlen hatása van, mégpedig a "jogi titok" megszüntetése, azaz a palástolt jogügylet nyilvánosságra kerülése. Amennyiben a színlelési kereset mellett nem került benyújtásra egy semmisségi kereset is (és ha a palástolt jogügylet megfelel az érvényességi feltételeknek) a palástolt jogügylet kifejti a hatását.⁵⁰ Azok a hatások, amelyek a színlelési keresettől függetlenül is kifejtett volna. Egyetértek a második értelmezéssel, ezért úgy gondolom, hogy ezeket a hatásokat is be kell mutatni.

5.1. Az elérni kívánt cél vonatkozásában kifejtett hatások

A színlelés hatásainak vizsgálata a színlelésben résztvevő felek által elérni kívánt cél szerint igen fontos, mivel ha a cél jogellenes vagy erkölcstelen, a színlelés az ítélet meghozatala után semmisnek minősül, ellenkező esetben teljes mértékben érvényes marad. A jogalkotó lehetőséget

⁴⁵ F.-A. Baias, Action...i.m. 4/18 p. 216

⁴⁶ i.m. 221. o.

⁴⁷ G. Chivu, i.m. 150. o.

⁴⁸ G. Chivu, i.m. 150. o.

⁴⁹ F.-A. Baias, Simulation.... i.m., 223. o.

⁵⁰ C. Stătescu, C. Bîrsan, Drept civil. Teoria generală a obligațiilor, Ediția a IX-a, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 84.

biztosít a színlelésre, de csak akkor, ha a felek célja nem a jog kijátszása, azaz a szerződés megkötése vagy teljesítése során szándékosan megszegni a kötelező jogi rendelkezéseket. Ez összhangban van a színlelés semlegességének elvével⁵¹ is, amely szerint "a színlelés nem teszi érvénytelenné azt, ami érvényes volt, de nem is teszi érvényessé azt, ami érvénytelen volt"⁵². Mindezzel együtt, a jogalkotó nem bátoríthatja a 'jogi hazugságokat' ezért bevezette a palástolt jogügylet harmadik felekkel szembeni érvényesíthetlenségét, mint szankciót.

Ha a színlelés célja harmadik felek érdekeinek megsértése, akkor a harmadik felek hivatkozhatnak a szerződő felekkel szemben a palástolt jogügyletre, ha pedig a szerződő felek a törvény kikerülését próbálták elérni, akkor a jogügylet semmisnek minősül, tehát a palástolt jogügylet a felek között sem fog joghatást kiváltani.⁵³ A szakirodalomban⁵⁴ kialakult az a nézet, mely szerint igazságtalan lenne a palástolt jogügyletet semmisséggel sújtani minden olyan esetben, amikor a törvényes rendelkezések kijátszását szerették volna a felek elérni, hiszen előfordulhatnak olyan helyzetek, amikor ez csupán közvetett célja a szerződésnek, és a szerződést ezen lehetőség hiányában is megkötötték volna a felek. Egy lehetséges példa erre az ár módosítása, az adótörvények kijátszása érdekében. Ilyen esetben tehát az lenne az ideális, ha a szankció a palástolt szerződés harmadik felekkel szembeni érvényesíthetőségének hiányában állna, harmadik félnek tekintve az államot is⁵⁵. Az ítélkezési gyakorlatban⁵⁶ hasonló véleményt azonosíthatunk, amely a következő érvelésen alapul: "az adójogi szabályok megsértése nem befolyásolja a jogi aktus érvényességét", egyszerűen azért, mert "nem érinti a jogi aktus anyagi vagy formai feltételeit".

5.2. Joghatások az érintett személy függvényében

A színlelés konkrét szankciója a harmadik felekkel szembeni érvényesíthetőség hiánya. Az érvényesíthetőség hiánya főszabály szerint olyan érvényesen megkötött jogi aktusokra alkalmazandó szankció, amelyek megkötésük után nem teljesítettek bizonyos nyilvánossági követelményeket. Színlelés esetében ez azt jelenti, hogy a harmadik felek figyelmen kívül

⁵¹ F.-A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei i.m. 1433

⁵² L. Pop, I.-F. Popa, S.-I. Vidu, i.m. 115. o.

⁵³ *uo.*

⁵⁴ https://drept.unibuc.ro/dyn_doc/publicatii/revista-stiintifica/Grapa%20Alin.pdf (csatlakozás 29.04.2022)

⁵⁵ *uo.*

⁵⁶ Curte de Apel București, Secțiunea a IV-a civilă, decizia nr. 1567/2001, *apud*, I. Adam, A.-R. Adam, i.m., p. 442

hagyhatják a palástolt jogügyletet. Ez a megoldás egy olyan "árat" szab, amelyet a színlelésben résztvevő feleknek meg kell fizetniük, a színlelés alkalmazásáért cserébe.⁵⁷

Folytatom a felek és azok általános vagy részleges jogutódjaival szemben kifejtett joghatások elemzésével. Természetesen a szerződő felek között a palástolt aktus fog joghatást kiváltani, ez természetes is, mivel a palástolt aktusban jutott kifejezésre a felek valódi akarata, és az RPtk. 1266. cikkének (1) bekezdésében foglaltak szerint "a szerződéseket a felek egybehangzó akarata szerint kell értelmezni" azaz az elsőbbség mindig a felek valódi akaratát illeti meg, továbbá ezt az értelmezést a *pacta sunt servanda* elve is alátámasztja⁵⁸. Ha a színlelést a törvény által előírt feltételek betartásával kötötték, a színlelést megállapító ítélet kihirdetése nem hoz változást a felek közötti jogviszonyban. A palástolt aktus továbbra is joghatást fog kifejteni a felek között. Bizonyos esetekben a színlelt aktus a felek között is fejthet ki joghatást, gondoljunk csak azon szerződési kikötésekre amelyeket a palástolt jogügylet nem módosított vagy nem szüntetett meg, például az adásvételi szerződésnek az ár tekintetében történő részleges színlelése esetén az ügylet az ár kivételével valamennyi szerződéses kikötés tekintetében a felek között is joghatásokat eredményez.⁵⁹ A fentiek az általános vagy részleges jogutódokra is vonatkoznak.

Tisztáznunk kell néhány különbséget a felek és azok általános, illetve részleges jogutódjaival szemben gyakorolt joghatások között. Az általános és a részleges jogutódok között főszabály szerint a palástolt szerződés fog joghatást kiváltani. Ugyancsak a palástolt aktus fog az általános és részleges jogutódokkal szemben joghatást kifejteni, kivéve, ha a szerződés jellegéből adódóan vagy a felek szándékából fakadóan ez nem lehetséges. Ebből a szerződési szabadság elvének megfelelően következik, hogy a szerződő felek kizárhatják általános és részleges jogutódokat azon személyek köréből, akikkel szemben a palástolt jogügylet érvényesíthető. A jogutódok tekintetében azonban a színlelt aktus csak akkor lesz érvényes, ha a palástolt szerződés jellege ezt megengedi. Ilyen helyzet áll elő az *intuitu personae* szerződések esetében, például ha az ingyenes megbízási szerződést viszterhes megbízási szerződésként álcázzák.

Meg kell jegyeznem, hogy bizonyos esetekben a palástolt aktus az általános, illetve részleges jogutódokkal szemben is sem lesz érvényesíthető. Akkor áll fenn ez az eset, ha a palástolt

⁵⁷ I. Adam, A.-R. Adam, i.m., p. 465

⁵⁸ P. Vasilescu, Simulation... i.m., 11. o.

⁵⁹ F.-A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei i.m., 1437. o.

jogügylet sérti az örökösök érdekeit, viszont csak a hagyaték fenntartott részének mértékéig. Abszolút színlelés esetében azonban nem beszélhetünk ilyen szankcióról, egyszerűen azért, mert a színlelés ezen formájával nem lehet az örökösök érdeksérelmét előidézni.⁶⁰ A látszólagos elidegenítő jogutódait nem érheti kár, mert valójában nem állt be változás az örökhagyójuk vagyonában, tehát a vagyon sem nem növekedett, sem nem csökkent. Ugyanígy lehetetlen sérteni a látszólagos jogszerző örököseinek érdekeit is, mivel a színlelés származtatott tárgya soha nem került be (és soha nem is távozott) örökhagyója vagyonából. A valóságban a felek vagyonában nem állt be változás, így a jogutódok érdekeinek sérelme is kizárt.

A továbbiakban megvizsgáljuk a színlelés harmadik felekre gyakorolt hatásait. Az első megválaszolandó kérdés a következő: kik a harmadik felek a színlelés esetében? Főszabály szerint harmadik felek azok a személyek, akik sem személyesen, sem képviselőjük útján nem vettek részt a szerződés megkötésében, és a szóban forgó szerződés őket sem pozitív, sem negatív értelemben nem érinti. Ez általában minden olyan természetes vagy jogi személyt magába foglal, aki egy adott szerződés megkötésénél nem tekinthető feleknek, beleértve az általános, illetve a részleges jogutódokat és a nem biztosított hitelezőket is. A színlelés esetében, amint azt már kifejtettük, az általános és a részleges jogutódok főszabály szerint nem tartoznak a harmadik felek kategóriájába, de bizonyos körülmények között mégis harmadik félként fogjuk őket kezelni.

Általában harmadik felekkel szemben a színlelt szerződés fog joghatást kiváltani. Ha azonban a palástolt szerződés sérti a harmadik felek érdekeit, akkor azok a szerződő felekkel szemben hivatkozhatnak a palástolt szerződés meglétére, egy feltétel teljesítése mellett, ami pedig a harmadik fél jóhiszemősége, amit az RPtk. 14. cikke szerint " az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell". Amint az e cikkből következik, ez egy relatív vélelem, ezért a felek bizonyíthatják, hogy a harmadik fél rosszhiszemű volt. Ha a felek sikeresen bizonyították a harmadik fél rosszhiszeműségét, a palástolt aktus érvényesíthetővé válik a rosszhiszemű harmadik féllel szemben. A színleléssel kapcsolatban a jóhiszeműség azt feltételezi, hogy a szóban forgó harmadik személy sem a színlelés megkötésekor, sem a színlelésben részt vevő felek egyikével történő szerződéskötéskor nem tudott a palástolt jogügylet létezéséről és nem ismerte annak tartalmát⁶¹ (pl. adásvételi szerződés a látszólagos megszerzővel). Ha tehát a

⁶⁰ P. Vasilescu, *Simulation...* i.m., 14. o.

⁶¹ L. Pop, I.-F. Popa, S.-I. Vidu, i.m. 116. o.

harmadik személy tanúként vett részt és aláírta a palástolt aktust, nem hivatkozhat a palástolt aktus vele szembeni érvényesíthetlenségére.

A szerződő felek nem hivatkozhatnak jóhiszemű harmadik féllel szemben a palástolt jogügyletre. Ezért azt a vásárlót, aki jóhiszeműen megvásárolt egy vagyontárgyat (a színlelés származtatott tárgyát), a törvény védi, mivel sem a látszólagos elidegenítő, sem a látszólagos megszerző nem hivatkozhat vele szemben az álügylet színlelt jellegére. Ezt a jelenséget a szakirodalomban⁶² "a fiktív jogügylet bumerángthatásaként" emlegetik, mivel a színlelés megkötése a nem kívánt eredményhez, azaz a vagyontárgy elidegenítéséhez vezetett.

Tisztáznunk kell a szerződő felek hitelezőinek helyzetét is. Két kérdésre kell válasz találni velük kapcsolatban. Az első a következő lenne: mi történik, ha a látszólagos megszerző hitelezői kényszervégrehajtási eljárást indítottak a színlelés származtatott tárgyát képező dolog ellen? A második pedig, mi történik ha jogvita alakul ki a látszólagos megszerző és a látszólagos elidegenítő hitelezői között?

A jogai megőrzése érdekében kényszer végrehajtást kezdeményező hitelező helyzete biztosított. A törvény védi a látszólagos megszerző hitelezőjét, ha az a kényszervégrehajtás kezdetét az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezte, vagy adott esetben a színlelés származtatott tárgyát képező ingatlan lefoglalását elérte. A szóban forgó hitelező csak akkor élvezheti a palástolt jogügylet vele szembeni érvényesíthetőségének hiányát, ha a jogbiztonsági intézkedés teljesítésekor jóhiszeműen járt el.⁶³ Ellenkező esetben a palástolt jogügylet érvényesíthető lesz vele szemben is.

A látszólagos megszerző hitelezői és a látszólagos elidegenítő hitelezői közötti jogvita esetén a látszólagos elidegenítő hitelezői előnyben részesülnek, ha követelésük a színlelést, azaz a palástolt jogügylet megkötését megelőzően keletkezett.⁶⁴ A látszólagos elidegenítő hitelezői azonban nem élvezik ezt a kiváltságot, ha a látszólagos megszerző hitelezőinek követelése későbbi. Véleményem szerint a jogalkotó azért választotta ezt a megoldást, hogy gátat szabjon a hitelezők színlelés általi kijátszásának, és megkönnyítse a látszólagos elidegenítő hitelezőinek érdek védelmét. Fontos kiemelni, hogy itt már nem a hitelező jóhiszeműsége a mérvadó, hanem

⁶²P. Vasilescu, Simulatie.... i.m., 17. o.

⁶³I. Adam, A.-R. Adam, i.m. 472. o.

⁶⁴uo.

csak a követelésének a palástolt aktus megkötésének időpontjához viszonyított időpontja.⁶⁵ A felek hitelezői bármilyen bizonyítási eszközzel bizonyíthatják a palástolt dokumentum keltét.⁶⁶

6. szakasz. A színlelés bizonyítása

A színlelés bizonyítása három különböző jogi aktus, az álügylet, a palástolt jogügylet és a színlelésre vonatkozó akaratmegegyezés meglétének bizonyításából áll. A polgári eljárásjog általános szabályai a színlelési kereset esetében is alkalmazandók, ezért ahogy azt a Pejtk. 249. cikke is mondja "aki az eljárás során valamilyen állítást tesz, azt bizonyítani köteles". A színlelés sajátos jellegére tekintettel azonban a jogalkotó néhány könnyítést is bevezetett annak érdekében, hogy megkönnyítse a harmadik felek helyzetét.

A színlelés bizonyítása más más eljárásjogi szabályoknak van alávetve annak függvényében, hogy éppen ki végzi a bizonyítást. A szerződő felek, általános és részleges örököseik a palástolt jogügylet meglétét és tartalmát a jogügyletek bizonyítására vonatkozó főszabálynak megfelelően kötelesek bizonyítani. Ez azt jelenti, hogy ha a törvény a palástolt jogügylet bizonyítására írásbeli formát (ad probationem) ír elő, és a felek a szerződés megkötésekor nem tettek eleget ennek a követelménynek, és a palástolt jogügylet tartalmát nem foglalták akár magánokiratba sem, akkor sem a szerződés létét, sem annak tartalmát nem bizonyíthatják tanúkkal.⁶⁷

Kivételes esetekben azonban a felek tanúkkal is bizonyíthatják a palástolt szerződés létezését és tartalmát. Mégpedig ha Pejtk. által szabályozott egyik kivételes eset áll fenn, ezek az esetek a következők lehetnek: egyik fél materiális (pl. nincs papír) vagy erkölcsi (házastársak, élettársak között) okokból kifolyólag nem volt képes a szerződést bizonyító okirat megírására; a jogkereső feltud mutatni egy írott részbizonyítékot (bármely dokumentum, amely attól a személytől származik, akivel szemben felhozzák); a bizonyító okirat véletlen esemény vagy erőhatalom miatt elveszett; a felek így állapodnak meg, de csak azon jogok tekintetében, amelyek felett rendelkezhetnek, valamint ha a jogügylet kikötéseinek tisztázását kérik. A Pejtk. 309. cikkének 4. pontjának 5. alpontja is említ különös esetet, mégpedig ha "a jogi aktus megtámadása csalás, tévedés, megtévesztés, vagy erőszak miatt történt, illetve ha jogellenes vagy erkölcstelen cél miatt indítottak a felek semmisségi keresetet". Véleményem szerint a fent említett helyzet az

⁶⁵ F.-A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei i.m. 1441. o.

⁶⁶ *uo.*

⁶⁷ L. Pop, I.-F. Popa, S.-I. Vidu, i.m. 178. o.

RPtk. 1292. cikkének szabályozásával összhangban van, amely szerint a felek bármilyen bizonyítási eszközzel bizonyíthatják a színlelést, ha azt állítják, hogy az jogellenes, ezért feltételezem, hogy a színlelés bizonyítása esetén nem a Pejtk. 309. cikkénke 4. vagy 5. bekezdésére fogunk támaszkodni, hanem az RPtk. 1292. cikkére. Még egy kivételes esetet említhetünk a színlelés bizonyításának kérdéskörében, amikor is az általános vagy részleges jogutódok érdekei sérülnek, ilyenkor az örökösök a palástolt jogügylet létezését és annak tartalmát bármilyen bizonyítási eszközzel bizonyítani tudják.⁶⁸

Harmadik felek a palástolt dokumentum létezését és tartalmát bármilyen bizonyítási eszközzel bizonyíthatják. Valójában ez a mentesítés azért indokolt, mert harmadik felek előtt (és adott esetben az általános vagy részleges jogutódok előtt) a palástolt okirat jogi ténynek minősül⁶⁹. Meg kell említenem, hogy a palástolt jogügyletnek ezt az értelmezését a szakirodalomban⁷⁰ kritizálták, mert a palástolt jogügylet a megkötésével valósággá vált, és nem lehet pusztán tényként kezelni, de mivel harmadik felek nem voltak jelen a palástolt jogügylet megkötésénél, ezért lehetőségük sem volt a majdani bizonyíthatóság érdekében okiratban rögzíteni azt, ezért logikus is, hogy ők a palástolt jogügylet létezését bármilyen bizonyítási eszközzel bizonyíthatják.

A jogalkotó néhány vélelmet is bevezetett a színlelés bizonyításának megkönnyítése érdekében. A vélelmek az ingyenes juttatások köré épülnek. Az RPtk. 992. cikke rendelkezik a közbeeső személyeknek tett ingyenes juttatások esetéről, vélelmezzük, hogy közbeeső személyek az ingyenes juttatások átvételére jogképességgel nem rendelkező személy felmenői, leszármazói és házastársa, illetve házastársának felmenői és leszármazói. Az RPtk. 1033. cikke szabályozza a házastársak közötti, visszavonhatatlan jellegének megkerülése érdekében tett ajándékozás leplezését; ilyen esetben az ajándékozó azon rokonai, akik az ajándékozás időpontjában jogosultak lennének az öröklésre, közbeeső személynek vélelmezendők, kivéve az ajándékozóval kötött házasságból származó leszármazottakat.

7. A színlelési kereset elévülése

Amint arra már rámutattunk, a színlelési kereset egy megállapítási kereset, és ezért elévülhetetlen, ami "összhangban van azzal az elvvel, hogy a jog látszata bármikor

⁶⁸ I. Adam, A.-R. Adam, i.m. 472. o.

⁶⁹ Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei i.m. 1442. o.

⁷⁰ G. Chivu, i.m. 127. o.

megszüntethető, a jogi aktus az idő múlásával nem szilárdulhat meg"⁷¹. Ezért, ha a színlelési kereset önállóan kerül benyújtásra, és az érdekeltség igazolása nem függ egy másik kereset elfogadhatóságától, akkor bármikor gond nélkül benyújtható, tehát elévülhetetlen. Példaként egy olyan keresetre gondolhatunk, amelyben a felperes, a látszólagos vevő, a palástolt szerződés nyilvánosságra hozatalát és az alperes, a látszólagos vevő arra kötelezését kéri, hogy tartózkodjon tulajdonjoga háborításától. Egy másik helyzet, amelyben a színlelési kereset bármikor benyújtható, az lenne, amikor a színlelési keresetet kísérő marasztalási kereset maga is elévülhetetlen. Ez a helyzet például akkor áll fenn, ha a palástolt jogügylet teljes semmisségének megállapítását kérjük. Ki kell emelnem, hogy ebben a feltevésben a semmisségi kereset elfogadhatósága a színlelés megállapítására irányuló keresetet elfogadhatóságától is függ, mivel először magát a palástolt jogügylet létét kell bizonyítanunk⁷², ha a színlelési keresetnek helyt adnak, a palástolt aktus semmis lesz, mert a jogellenes színlelés szankciója a semmisség, nem pedig az érvényesíthetőség hiánya.⁷³

Ha azonban a színlelési keresetet egy marasztalási kereset kíséri, és az érdekeltség igazolása a második keresettől függ, ha a marasztalási kereset tekintetében az elévülési idő lejárt, a színlelési kereset maga is elfogadhatatlanná válik.⁷⁴

8. A színlelési kereset elfogadása

Meglehetősen érdekes álláspont alakult ki a szakirodalomban⁷⁵, amely szerint abszolút színlelés esetén a szerződő felek nem követelhetik a palástolt szerződés teljesítését, egyszerűen azért, mert valójában a palástolt szerződés nem is létezik. Abszolút színlelés esetén a palástolt aktus csak egy dolgot tartalmaz, nevezetesen a felek megállapodását a látszólagos szerződés tartalmának megsemmisítéséről. Következés képpen, nincs mit érvényesíteni. Az a fél azonban, akivel szemben a színlelt szerződés teljesítésének kikényszerítésére irányuló igényt támasztottak, kivételesen hivatkozhat a palástolt szerződésre. Az jog gyakorlatban⁷⁶ ezt a nézetet bírálták. A kritika a következő indoklason alapult, valóban a fiktitivás esetében nem beszélhetünk tényleges

⁷¹*i.m.*, 122. o.

⁷²*G. Chivu*, *i.m.* 104. o.

⁷³ *uo.*

⁷⁴ *L. Pop, I.-F. Popa, S.-I. Vidu*, *i.m.* 178. o.

⁷⁵ *P. Vasilescu*, *Simulation...* *i.m.*, 11. o.

⁷⁶ Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția I civilă, decizia nr. 565 din 27 februarie 2020, în Înalta Curte de Casație și Justiție. Buletinul jurisprudenței. Culegere de decizii pe anul 2020, 100. o.

palástolt aktusról, azonban beszélhetünk a felek színlelésre vonatkozó akaratmegegyezéséről, és a palástolt aktus valódi tartalmának hiánya, nem vezethet ahhoz, hogy a színlelést megkötő felek ne tudják érvényesíteni a színlelésre vonatkozó akaratmegegyezésükben kifejezett valódi szándékuk megállapítását.

IV. fejezet. Színlelt perek

A színlelés kérdését a polgári peres eljárásban két szempontból lehet vizsgálni. Az egyik a peregyezés színlelése, a másik pedig az eljárás menetének színlelése a felek valódi szándékának leplezése által.

1. A peregyezés színlelése

A peregyezés egy olyan szerződés, amellyel a felek vagy megakadályozzák a jogvita kialakulását, vagy megszüntetik a pert (akár a kényszervégrehajtási szakaszban is), az utóbbi esetben az egyezséget egy bírósági határozattal erősítik meg. A peregyezés bírói határozattal való összefonódása felvetett néhány kérdést egy esetleges színlelési kereset elfogadhatóságával kapcsolatban, felmerült a kérdés, hogy az a tény, hogy a bíró az ügylet érvényességét annak megerősítése alkalmával ellenőrizte, nem-e akadályozza meg egy esetleges színlelési kereset elfogadhatóságát, a szakirodalom válasza nemleges volt, és ezt a választ a jogalkotó 2011-ben megerősítette. A jelenlegi Rptk. 2278. cikk (1) bekezdése lehetőséget biztosít arra, hogy az így módon született bírósági határozatot színlelési keresettel támadják meg. A szakirodalom⁷⁷ úgy véli, hogy a színlelésre való hivatkozás perbeli kifogásként is lehetséges, a jogalkotó hallgatása nem jelenti ezen jogi ut megszüntetését.

2. Az eljárás színlelése

Az eljárás színlelése azt jelenti, hogy "a felek közötti valódi jogviszonnyal nem megegyező jogviszony rendezése" céljából pert indítanak a bíróság előtt⁷⁸. Ebben az esetben a felek megállapodása a per megindításáról képezi a palástolt jogügyletet, maga a per pedig az álügyletet.

⁷⁷F.-A. Baias, C. Leaua, Unele considerații privind simulația în procesul civil, Revista Română de Drept Privat, nr. 3/2012., 44. o.

⁷⁸i.m. 46. o.

Egy jogesetet szeretnék bemutatni példaként a színlelt eljárásra. X adásvételi előszerződést kötött Y-nal, a szerződés származtatott tárgya egy ingatlan volt és a felek az előszerződést bejegyezték az ingatlan-nyilvántartásba. X azonban jobb ajánlatot kapott Z-től, és egy másik előszerződést kötött vele, illetve visszautasította az Y-nal történő adásvételi szerződés megkötését. Y pert indított, amelyben arra kérte a bíróságot, hozzon egy ítéletet mely helyettesíti az X-el kötendő adásvételi szerződést. Időközben Z is egy ugyanilyen keresetet indított. Ez utóbbi esetben X nem fogalmazott meg semmilyen védekezést, így a bíróság meglehetősen gyorsan helyt adott Z keresetének. Az ítélet alapján Z bejegyezte tulajdonjogát a telekkönyvbe. X már nem volt az ingatlan tulajdonosa, ezért a bíróság az első perben elutasította Y követelését. Ezt követően Y színlelési keresetet indított X és Z ellen, amelyet első fokon és a fellebbviteli bíróságon is elutasítottak, de a felfolyamodást ítélő bíróság már úgy vélte, hogy a polgári perrel szemben indított színlelési kereset igen is elfogadható,⁷⁹ helyt adott Y keresetének.

Esetünkben a színlelő felek az ingatlan tulajdonjogát akarták átruházni X-ről Z-re, de ez nem volt lehetséges, mert X már kötött egy előadásvételi szerződést, amelyet az ingatlan-nyilvántartásba bejegyeztek, ez a valós jogviszony közöttük. Azonban Y egy másik jogviszonyra alapozva nyújtotta be keresetét, amely szerint X megtagadja az ígért adásvételi szerződés megkötését, ennek következtében a bíróság egy színlelt jogviszonyról hoz döntést. Az ítélet maga nem színlelt, hiszen a bíró nem vett részt az így létrehozott "jogi hazugságban", de a felek által végrehajtott eljárási cselekmények, amelyek alapján az ítéletet meghozták, színleltek voltak, és ez indokolja a így született határozat színlelési keresettel való megtámadhatóságát.

3. Bírósági határozat ellen indított színlelési kereset elfogadásának hatásai

Peregyezség esetében a válasz egyszerű, mert a jogalkotó az RPt. 2278. cikkének 1. bekezdésében szabályozta az esetet, kimondja, hogy az így meghozott ítélet nem felyt ki semmilyen joghatást. A szakirodalomban⁸⁰ úgy ítélték meg, hogy az eljárás színlelése esetén is hasonló jogkövetkezménnyel kell számolnunk, azaz az ítéletnek nem lesz semmilyen hatása.

⁷⁹Curtea de Apel București, Secția a IV-a civilă, decizia. nr. 456R/16.03.2010, irevocabilă (nepublicată), *apud* F.-A. Baias, C. Leaua, i.m., 42. o.

⁸⁰F.-A. Baias, C. Leaua, i.m.

Milyen hatások érik a harmadik feleket? Peregyezség kapcsán a szakirodalom⁸¹ kimondta, hogy a felek között a palástolt jogügylet hatásokat vált ki, és harmadik felekkel szemben nem válik érvényesíthetővé, de ha egy harmadik személy jóhiszeműen szerzett jogokat a peregyezség kapcsán, akkor ezek a jogok megmaradnak. Ugyanakkor, a színlelt eljárás esetében nem találtunk ilyen értelmezést. Feltételezem azonban, hogy ilyen esetben a jóhiszemű harmadik felek érdekeit is védeni kell, ezért úgy vélem, hogy ebben az esetben is a jóhiszemű megszerző megőrzi az így született jogait.

Következtetések

A színlelés és a színlelés megállapítására irányuló kereset vizsgálata után meggyőződésem, hogy ez a két jogintézmény nagyon fontos és gyakran használt eleme a román jognak. A színlelés természete azonban olyan, hogy harmadik felek előtt rejtve marad, és úgy vélem, hogy ez az oka annak, hogy nem találkozunk több színleléssel kapcsolatos esettel a joggyakorlatban. Színlelési keresetekkel azonban különböző jogviszonyok kapcsán is találkozhatunk, színlelhetünk szerződést és egyoldalú jogi aktust is, vagy akár eljárási cselekményeket is. A jelenlegi Polgári Törvénykönyvben a jogalkotó hat cikket szentelt a szimuláció szabályozásának (1.284-1.291 RPTk.), míg az 1864-es jogalkotó csak egy cikket. Véleményem szerint ez is a színlelés növekvő jelentőségét mutatja, és feltételezem, hogy ez a növekedés nem fog megállni.

A dolgozat megírása előtt úgy gondoltam, hogy a színlelés jogintézménye igazságtalan, és csak akkor hasznos, ha a felek célja a törvény megkerülése. Most úgy gondolom, hogy a színlelés szabályozás kiegyensúlyozott. A jog lehetőséget nyújt a szerződő felek közötti valódi jogviszony elrejtésére, de a színlelésben részt vevő feleknek meg kell fizetniük a valóság elrejtésének árát. Ez az ár abban áll, hogy a palástolt jogügylet harmadik felekkel szemben nem érvényesíthető, ami egyben a jóhiszemű harmadik személyek érdekeinek védelmét szolgáló eszköz is. Ezen túlmenően a színlelési kereset révén bármely érdekelt fél elérheti a valóság feltárását, függetlenül attól, hogy a színlelés egy egyoldalú jogügyletre, egy szerződésre vagy akár egy bírósági ítéletre vonatkozik.

⁸¹*i.m.* 45. o.

Irodalomjegyzék

Felhasznált szakirodalom

Adam I., Adam A.-R., Codul civil. Cartea a V-a. Despre obligații. Titlurile I-VIII (art. 1164-1649). Comentarii și explicații, Ed. C.H. Beck, 2016, București.

Baias F.-A., Acțiunea în simulație, Revista Română de Drept Privat, nr. 4/2018.

Baias F.-A., Simulația. Studiu de doctrină și de jurisprudență, Ed. Rosetti, 2003, București.

Baias F.-A., Chelaru E., Constantinovici R., Macovei I., Noul Cod civil. Comentariu pe articole, Ediția a 3-a, Ed. C.H. Beck, 2021, București.

Baias F.-A., Cîlțea V., Este omul de paie un simulant?, Revista Română de Drept Privat, nr. 2/2019.

Baias F.-A., Leaua C., Unele considerații privind simulația în procesul civil, Revista Română de Drept Privat, nr. 3/2012.

Boroi G., Stancu M., Drept procesual civil, Ediția a 3-a, Ed. Hamangiu, 2006, București.

Cocor M., Acțiune în simulație. Excepția lipsei de interes, Revista Română de Jurisprudență, nr. 3/2020.

Costin M.-N., Costin C.-M., Condițiile necesare pentru existența simulației, Pandectele Române, nr. 10/2010.

Costin M.-N., Costin C.-M., Dicționar de drept civil de la A la Z, Ediția a 2-a, Ed. Hamangiu, 2007, București

G. Chivu, Simulația în teoria și practica dreptului civil, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2001,

Pop L., Popa I.-F., Vidu S.-I., Tratat elementar de drept civil. Obligații, Ed. Universul Juridic, 2012, București.

Radu I.-M., Lupan E., Teoria generală a obligațiilor civile, Ed. Lumina Lex, 2005, București.

C. Stătescu, C. Bîrsan, Drept civil. Teoria generală a obligațiilor, Ediția a IX-a, Ed. Hamangiu, 2008, București.

Vasilescu P., Drept civil. Obligații, Ed. Hamangiu, 2012, București.

Vasilescu P., Simulația în acțiune-număr de iluzionism, Studia universitatis Babeș-Bolyai Iurisprudentia, nr. 1/2019

Veress E. 2020. *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ediția a V-a, Ed. C.H. Beck, București,

Felhasznált joggyakorlat

Înalta Curte de Casație și Justiției, Secția I civilă, decizia nr. 565 din 27 februarie 2020, în Înalta Curte de Casație și Justiție. Buletinul jurisprudenței. Culegere de decizii pe anul 2020

Judecătoria Cluj-Napoca, Secția Civilă, sentința civilă nr. 3598/2018, <http://www.rolii.ro/hotarari/5b954ffbe49009dc1600023c> , accesat la 04.29.2022.

Felhasznált internetes oldal

<https://www.juridice.ro/236434/simulatia-comparatie-sintetica-intre-reglementarea-din-codul-civil-l-de-la-1864-si-cea-din-noul-cod-civil.html> accesat la 04.29.2022.